

STUDIA I ARTYKUŁY

Rafał Stobiecki

Łódź

Łódzki ośrodek badań historii najnowszej na historiograficznej mapie Polski

We współczesnej historiografii polskiej brak systematycznych dyskusji metodologicznych nad treściami znaczeniowymi, specyfiką czy narzędziami badawczymi historii najnowszej. W tej sytuacji należy odwołać się do praktyki dziejopisarskiej jako kryterium decydującego o usytuowaniu historii współczesnej w całości dziejów Polski. Jak powszechnie wiadomo, dzieje najnowsze nie dają się umieścić w stałym miejscu na linii czasu, ale „kroczą” wraz z jego upływem i wydłużaniem się perspektywy historycznej. Z tego punktu widzenia można stwierdzić, że we współczesnej polskiej refleksji historycznej funkcjonują obok siebie co najmniej dwa zakresy chronologiczne interesującego nas pojęcia.

Jeszcze w latach 60. i 70. XX w. mianem „historii najnowszej” określano wydarzenia, dla których cezurą początkową był 1914 r. Działo się tak zarówno w dziejopisarstwie krajowym, jak i emigracyjnym. Do dzisiaj w czołowym periodyku polskim, zatytułowanym *nomen omen* „Dzieje Najnowsze”, do druku przyjmowane są teksty, dla których cezurą początkową jest wybuch I wojny światowej. Stale przesuwana się natomiast cezura końcowa. Przez wiele lat, przede wszystkim ze względów pozanaukowych, datą graniczną był 1945 r. W latach 80. XX w. została ona przeniesiona na 1956 r., obecnie zaś coraz częściej, nie tylko na łamach wspomnianego periodyku, pojawiają się teksty dotyczące także lat późniejszych. Podobnie rzecz wyglądała na emigracji, choć w tym przypadku mieliśmy do czynienia z nieco odmienną motywacją. W wychodzących od 1947 r. w Londynie „Tekach Historycznych”, organie Polskiego Towarzystwa Historycznego w Wielkiej Brytanii, świadomie broniono silnie zakorzenionego w akademickiej historiografii poglądu o potrzebie zachowania dystansu do opisywanych przez historyka wydarzeń, wyznaczając symboliczną granicę 50 lat jako nieprzekraczalną w podejmowanych przezeń studiach nad przeszłością. Stąd też na łamach tego pisma aż do przełomu lat 70. i 80., w publikowanych artykułach w zasadzie nie wykraczano poza 1914 r. Jednym z niewielu emigracyjnym pism, które śmiało wkraczało na obszar mocą tradycji zarezerwowany raczej dla publicystyki niż historiografii, były wydawane w Paryżu od 1962 r. „Zeszyty Historyczne” paryskiej „Kultury”.

Po 1989 r. wspomniana sytuacja uległa zmianie. Coraz częściej cezurą początkową studiów z zakresu historii najnowszej stanowi albo 1939, albo 1945 r., cezurą końcową zaś najczęściej

przełom lat 80. i 90. O zmianie chronologicznego usytuowania historii najnowszej, poza czynnikami związanymi z przemianami politycznymi (zniesienie cenzury, otwarcie dostępu do zasobów archiwalnych), zadecydowało także coś innego. Epoka Polskiej Ludowej stała się (staje się?) w sposób naturalny ontologicznie zamknięta, tzn. nie jest już powiązana bezpośrednio genetycznymi nićmi z teraźniejszością, wyraźnie się od niej wyodrębnia. Jest już w dużym stopniu, podobnie jak inne epoki w historii Polski, okresem otwartym jedynie epistemologicznie, tzn. ciągle nie została w zadowalającym stopniu poznana.

Korzystając z gościnnych łamów „Dziejów Najnowszych”, warto — jak sądzę — zapytać, jak na tle zasygnalizowanych wyżej uwag prezentują się badania prowadzone w środowisku łódzkim? W ramach Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego istnieje formalnie pięć katedr zajmujących się szeroko rozumianą historią najnowszą. Należą do nich dwie struktury podejmujące tematykę dziejów ojczystych: Katedra Historii Polski Najnowszej, kierowana przez prof. Pawła Samusią, Katedra Historii Polski Współczesnej na czele z prof. Włodzimierzem Kozłowskim oraz trzy placówki zajmujące się dziejami powszechnymi: Katedra Historii Powszechnej Najnowszej (kierownik prof. Andrzej M. Brzeziński), Katedra Historii Europy Wschodniej (kierownik prof. Wojciech Materski) i Katedra Studiów Bliskowschodnich (kierownik prof. Hassan A. Jamsheer). Ponadto problematyka dziejów najnowszych w nieco innym aspekcie — historiograficznym — obecna jest także w pracach pracowników Katedry Historii Historiografii, kierowanej przez niżej podpisanego. Najsilniejsze kadrowo są placówki kierowane przez A. M. Brzezińskiego i P. Samusią, zatrudniające po sześciu pracowników. W Katedrach Historii Europy Wschodniej i Historii Polski Współczesnej pracuje po czterech badaczy, wreszcie w Katedrach Studiów Bliskowschodnich i Historii Historiografii zatrudnione są po dwie osoby. W sumie we wszystkich wspomnianych strukturach pracują 24 osoby, nie licząc doktorantów.

Chronologiczne usytuowanie tematów badawczych podejmowanych w łódzkim środowisku naukowym potwierdza wcześniejszą uwagę nt. podwójnego niejako znaczenia kategorii „historia najnowsza”. Zainteresowania łódzkich historyków dziejów najnowszych — zarówno w przypadku historii Polski, jak i dziejów powszechnych — rozciągają się od początku XX w. do przełomu lat 80. i 90. ubiegłego stulecia. Przy czym zdecydowanie przeważa tematyka zamykająca się w datami 1914 (czy nawet 1900) i 1939. Poszczególne jednostki w następujący sposób zakreślają obszary swoich studiów.

Katedra Historii Polski Najnowszej koncentruje się na badaniach dotyczących okresu dwudziestolecia międzywojennego, ze szczególnym uwzględnieniem dwóch tematów: życie społeczno-gospodarcze w latach 1918–1939 (Kazimierz Badziak, Małgorzata Łapa) oraz elity polityczne i dzieje ruchów politycznych w II Rzeczypospolitej (Maria Nartonowicz-Kot, Jacek Pietrzak, P. Samuś, Przemysław Waingertner)¹. Ponadto w sferze zainteresowań pracowników

¹ Wśród kilkudziesięciu prac opublikowanych ostatnio przez pracowników wspomnianej Katedry na szczególną uwagę zasługują (w tym przypadku oraz w odniesieniu do innych prac łódzkich badaczy wymieniam tylko pozycje książkowe i wydawnictwa zbiorowe, opublikowane w latach 1998–2003): K. Badziak (współaut. J. Walicki), *Żydowskie organizacje społeczne w Łodzi (do 1939 r.)*, Łódź 2002; M. Łapa, *Modernizacja państwa. Polityka gospodarcza 1926–1929*, Łódź 2002; M. Nartonowicz-Kot, *Polski ruch socjalistyczny w Łodzi w latach 1927–1939*, Łódź 2001; J. Pietrzak, *Radykalny pilsudczyk. Biografia Wojciecha Stpiczyńskiego*, Warszawa 2001; P. Samuś, *Walery Sławek. Droga do niepodległej Polski*, Płock 2002; *Polska i świat w XX w. Wybrane problemy historii najnowszej*, red. P. Samuś, Płock 2000; P. Waingertner, „Naprawa” (1926–1939). *Z dziejów obozu pomajowego*, Warszawa 1999; idem, *Wolnomularstwo Drugiej Rzeczypospolitej w oczach współczesnych*, Łódź 1999.

Katedry znajdują się wybrane problemy polskiej polityki zagranicznej lat 30.² Warto wreszcie wspomnieć, że część pracowników uczestniczy także w opracowywaniu wydawnictwa sygnowanego przez Ośrodek „Karta” — *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989*³.

W zainteresowaniach badawczych pracowników Katedry Historii Polski Współczesnej można wyróżnić dwa zasadnicze nurty. Jednym z nich są dzieje wojskowości II Rzeczypospolitej i początkowych lat Polski Ludowej, którymi zajmują się Witold Jarno i W. Kozłowski. Ten drugi prowadzi także badania z zakresu biografistyki wojskowej XX w., zwieńczone licznymi publikacjami, głównie nt. generalicji Wojska Polskiego. Kolejny nurt stanowi historia Polski po 1945 r. ze szczególnym uwzględnieniem polityki narodowościowej (Leszek Olejnik) oraz dziejów aparatu bezpieczeństwa i polityki władz komunistycznych wobec młodzieży (Krzysztof Lesiakowski). Zajmujący się nimi pracownicy naukowo prowadzą także badania dotyczące dziejów politycznych Łodzi po II wojnie światowej, uczestnicząc w opracowywaniu m.in. wspomnianego już wydawnictwa *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989*⁴.

Rozległością horyzontów chronologicznych i problemowych wyróżnia się Katedra Historii Europy Wschodniej. Pracownicy wspomnianej jednostki prowadzą badania w ramach czterech zasadniczych obszarów badawczych: narodziny i rozwój systemu partyjnego w Rosji (Edward Wiśniewski); historia państw Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej 1917–1939 (W. Materski); losy obywateli polskich na Wschodzie 1939–1956 (Albin Głowacki); zagrożenia międzynarodowego ładu pokojowego po II wojnie światowej (Paweł Chmielewski)⁵.

² K. Badziak, G. Matwiejew, P. Samuś, „Powstanie” na Zaozniu w 1938 r. *Polska akcja specjalna w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP*, Warszawa 1997; K. Badziak, G. Matwiejew, P. Samuś, *Akcja „Łom”. Polskie działania dywersyjne na Rusi Zakarpackiej w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP*, Warszawa 1998.

³ Mam na myśli J. Pietrzaka i P. Waingertnera.

⁴ Pracownicy Katedry opublikowali ostatnio m.in. następujące prace: W. Jarno, *Okręg Korpusu Wojska Polskiego nr IV Łódź 1918–1939*, Łódź 2001; idem, *Okręg Generalny Wojska Polskiego nr III Kielce 1918–1921*, Łódź 2003; K. Lesiakowski, *Mieczysław Moczar „Mietek”*. *Biografia polityczna*, Warszawa 1998; *Opozycja i opór społeczny w Łodzi 1956–1981*, red. K. Lesiakowski, Łódź 2003; L. Olejnik, *Polityka narodowościowa Polski 1944–1960*, Łódź 2003. Na druk czekają prace W. Kozłowskiego (Generalski konterfekt. Studium porównawcze dowódców częstochowskiej 7 Dywizji Piechoty 1921–1939) i W. Jarno (Strzelcy Kaniowscy w latach 1919–1939). Ponadto uczniowie W. Kozłowskiego opublikowali m.in.: A. Kralisz, *Na straży wschodnich rubieży. Biografia ostatniego dowódcy KOP gen. bryg. Wilhelma Orlik-Rückemanna (1894–1986)*, Warszawa 1999; A. Ossowski, *Tadeusz Kossakowski 1888–1965. Od piechura do czołgisty*, Warszawa 2002.

⁵ Oto lista najważniejszych prac autorstwa pracowników tej Katedry: P. Chmielewski, *Ulm. Miasto naszej młodości i sierpienia. Relacje byłych robotników przymusowych Zakładów Telefunken w Łodzi i Ulm n/Dunajem*, Łódź 1999; A. Głowacki, *Sowieci wobec Polaków na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1941*, Łódź 1998; *Przestępstwa sędziów i prokuratorów w Polsce lat 1944–1956*, red. A. Głowacki, Warszawa 2000; *Z zagadnień historii XX wieku*, red. A. Głowacki, Łódź 2001; W. Materski, *Gruzja*, Warszawa 2000; idem, *Pobocza dyplomacji. Wymiana więźniów politycznych pomiędzy II Rzeczpospolitą a Sowietami w okresie międzywojennym*, Warszawa 2002; *Państwo w transformacji w perspektywie XXI wieku*, red. W. Materski, Warszawa 2000; E. Wiśniewski, *Kapitał i władza w Rosji. Polityczeskaja diejatielnost' progressiwnych predprinimatielej w nacziale XX wieka*, Moskwa 2000; *Europa w XX wieku. Główne kierunki rozwoju (ekologia, gospodarka, kultura, polityka)*, red. E. Wiśniewski, Łódź 2001. Ponadto należy wymienić kilka opublikowanych doktoratów, powstałych w Katedrze i obronionych na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ, których autorzy nie są jednak pracownikami wspomnianej jednostki: J. R. Budziński, *Polityka zagraniczna Rosji 1907–1914*, Toruń 2000; R. Kwapis, *O socjalizm z „łudzka twarzą”. Czechosłowackie programy reform w 1968 r.*, Toruń 2003; J. Legieć, *Armia Ukraińskiej Republiki Ludowej w wojnie polsko-ukraińsko-bolszewickiej w 1920 r.*, Toruń 2002; D. Rogut, *Polacy z Wileńszczyzny w obozach sowieckich „saratow-*

Podobne — bardzo szerokie spektrum zainteresowań cechuje dorobek pracowników Katedry Historii Powszechnej Najnowszej. Generalnie oscyluje on wokół dwóch zagadnień. Pierwszym z nich jest wielostronnie rozumiana historia stosunków międzynarodowych w XIX i XX w. ze szczególnym uwzględnieniem polityki bezpieczeństwa w Europie oraz studiów nad dyplomacją brytyjską, polską i czechosłowacką (A. M. Brzeziński, Dariusz Jeziorny, Sławomir M. Nowinowski, Artur Rosiak, Radosław Żurawski vel Grajewski). Drugi zaś węzłowy temat stanowią dzieje międzynarodowych relacji intelektualnych w ubiegłym stuleciu (A. M. Brzeziński, Katarzyna Jedynakiewicz)⁶.

Na swój sposób wyjątkowe miejsce w strukturze Instytutu Historii zajmuje Katedra Studiów Bliskowschodnich. Podejmowane w niej badania dotyczą dwóch obszarów: historii myśli społeczno-politycznej krajów arabskich, które w sensie chronologicznym daleko wykraczają poza szeroko nawet rozumiane ramy historii najnowszej (H. A. Jamsheer), oraz miejsca Bliskiego Wschodu w stosunkach międzynarodowych (H. A. Jamsheer, Radosław Bania)⁷.

Wreszcie na koniec należy wspomnieć o badaniach prowadzonych w Katedrze Historii Historiografii. Dotyczą one przede wszystkim dziejów myśli historycznej — polskiej i powszechnej w XX w. (Jolanta Kolbuszewska, R. Stobiecki)⁸.

Krótką prezentacją obszarów zainteresowań łódzkich historyków dziejów najnowszych dowodzi, że są one rozległe zarówno od strony chronologicznej, jak i problemowej. Łódzcy badacze podejmują tematy nie tylko z zakresu klasycznej historii politycznej, ale także z dziejów myśli politycznej, historii społeczno-gospodarczej, historii kultury, dziejów wojskowości i historii historiografii. Swego rodzaju wizytówką łódzkiego ośrodka po 1989 r. stała się biografi-

skiego szlaku” (1945–1949), Toruń 2003; P. Olszewski, *Polityka państw Ententy wobec Zakaukazia w latach 1918–1921*, Piotrków Trybunalski 2001.

⁶ W ostatnich latach ukazały się m.in. następujące prace pracowników Katedry: A. M. Brzeziński, *Kwestia powojennej organizacji w polityce zagranicznej rządu RP na uchodźstwie 1939–1945*, Łódź 1999; idem, *Polska Komisja Międzynarodowej Współpracy Intelektualnej (1924–1939)*, Łódź, 2001; idem, *Grecja*, Warszawa 2002; *Z polityki zagranicznej Wielkiej Brytanii w I połowie XX w. Studia i szkice*, red. A. M. Brzeziński, Łódź 2002; *Czechosłowacja w stosunkach międzynarodowych w pierwszej połowie XX wieku. Studia i szkice*, red. A. M. Brzeziński, Warszawa 2003; D. Jeziorny, *London a spuścizna po monarchii Habsburgów. Sprawa Austrii w koncepcjach i praktyce dyplomatycznej Wielkiej Brytanii (1918–1919)*, Toruń 2002; K. Jedynakiewicz, *Intelektualista a polityka. Działalność emigracyjna Klaus Manna (1933–1949)*, Łódź 2002; R. Żurawski vel Grajewski, *Wielka Brytania w „dyplomacji” księcia Adama Jerzego Czartoryskiego wobec kryzysu wschodniego (1832–1841)*, Warszawa 1999; idem, *Działalność księcia Adama Jerzego Czartoryskiego w Wielkiej Brytanii (1831–1832)*, Warszawa 1999. Ponadto w druku znajduje się praca S. M. Nowinowskiego *Dyplomacja czechosłowacka wobec kwestii bezpieczeństwa zbiorowego w Europie (1919–1925)*.

⁷ Z prac pracowników Katedry opublikowanych w ostatnich latach wymienić należy: R. Bania, *Polityka Stanów Zjednoczonych Ameryki wobec Bliskiego Wschodu za prezydentury Dwighta Eisenhowera (20.01.1953–20.01.1961)*, Toruń 2000; H. A. Jamsheer, *Ibn Chaldun (1332–1406): Muquaddima — Historia — Historiozofia*, Łódź 1998; Tenże, *Ibn Chaldun i jego Muqaddima. Antologia myśli społeczno-politycznej*; idem, *Konflikt bliskowschodni. Zbiór dokumentów*, Łódź 1999 (szersza wersja tego opracowania źródłowego ma zostać opublikowana na początku przyszłego roku). Ponadto drukiem ukazały się dwa doktoraty obronione na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ autorstwa badaczy nie będących formalnie pracownikami Katedry: M. Malinowski, *Sahara Zachodnia. Konflikt terytorialny między Marokiem a Hiszpanią w latach 1956–1976*, Toruń 2001; B. Wróblewski, *Polityka Stanów Zjednoczonych Ameryki wobec sojuszu egipsko-radzieckiego w latach 1971–1976*, Toruń 2002.

⁸ W ostatnim czasie ukazały się następujące prace: R. Stobiecki, *Bolszewizm a Historia. Próba rekonstrukcji bolszewickiej filozofii dziejów*, Łódź 1998; idem J. Kita, *Słownik biograficzny historyków łódzkich*, Łódź 2000. Ponadto do druku została złożona praca J. Kolbuszewskiej *Mutacja modernistyczna w historiografii polskiej (przełom XIX i XX w.)*.

styka. W publikowanych pracach udało się zachować swoisty stan równowagi (chyba pożądany) między historią regionalną, historią Polski i dziejami powszechnymi. Słabością dokonań historyków związanych z Uniwersytetem Łódzkim jest natomiast znikoma liczba opracowań syntetycznych dotyczących jakiegoś okresu, kraju czy specjalności.

Mam nadzieję, że prezentowane w niniejszym, specjalnym numerze „Dziejów Najnowszych” artykuły, recenzje oraz inne informacje dotyczące łódzkiego środowiska historyków spotkają się z życzliwym przyjęciem Czytelników.

The Łódź Centre of Research into Most Recent History on the Historiographic Map of Poland

Contemporary Polish historiography lacks systematic methodological discussions on the contents, specificity or research tools of most recent history. In this situation it is recommended to refer to historical praxis as a criterion decisive for situating most recent history in Polish history in general. As is universally known, history of this variety cannot be located on a constant spot along the line of time, but „marches on” together with the latter’s flow and the elongation of the historical perspective. From this point of view one may assert that there are at least two chronological ranges of the concept of interest to us, functioning in contemporary Polish historical reflection. Already during the 1960s and 1970s the term „most recent history” was used to describe events whose initial caesura was 1914. This is the approach found in writings published both at home and by émigré historians. Up to this day, the leading Polish periodical, entitled, *nomen omen*, „Dzieje Najnowsze”, presents texts whose opening caesura is the outbreak of the first world war. The end caesura, however, continues to shift. For many years, predominantly for non-scientific reasons, it was 1945. During the 1980s it was moved to 1956, and today texts dealing also with later years appear increasingly frequently not only in the above mentioned periodical. The situation is similar in émigré historiography although in its case the motivation was somewhat different. „Teki Historyczne”, an organ of the Polish Historical Society in Great Britain, published in London since 1947, intentionally defended the view, strongly enrooted in academic historiography, about the need to preserve a distance towards the events described by an historian, and delineated a symbolic boundary of fifty years, intransgressible in studies into the past. Hence until the turn of the 1970s the articles issued in this periodical rarely exceeded the year 1914. One of the few émigré periodicals which boldly entered a terrain traditionally reserved rather for publicistics than for historiography, was „Zeszyty Historyczne”, issued in Paris since 1962 by Paris-based „Kultura”.

The situation changed after 1989, and the opening caesura of studies focused on newest history was increasingly often either 1939 or 1945, while the closing caesura was the turn of the 1980s. The alteration of the chronological location of most recent history, apart from factors associated with political transformations (the abolition of censorship, access to archival resources), was determined by quite another fact. The era of People’s Poland became (is becoming?) ontologically closed, i. e. it is no longer linked directly by means of genetic ties with the present, and has become markedly distinct. To a large degree it is, similarly to other epochs in Polish history, a period open only epistemologically, i. e. it still remains unexamined to a satisfactory degree.

Benefiting from the opportunity offered by „Dzieje Najnowsze” it seems worth inquiring into the way in which research conducted by the Łódź historians presents itself against the

backdrop of the above outlined remarks. The Institute of History at Łódź University formally consists of five chairs pursuing widely comprehended most recent history. They include two structures dealing with Polish history : the Chair of Polish Most Recent History, directed by Prof. Paweł Samuś, and the Chair of Polish Contemporary History, headed by Prof. Władysław Kozłowski, as well as three institutes specialising in world history: the Chair of Most Recent World History (head: Prof. Andrzej M. Brzeziński), the Chair of East European History (head: Prof. Wojciech Materski) and the Chair of Middle Eastern Studies (head: Prof. Hassan A. Jamsheer). Furthermore, the problem of most recent history in a slightly different, historiographic aspect is present also in works by the staff of the Chair of the History of Historiography, headed by the author of this article. The most extensive are the institutions supervised by S. M. Brzeziński and P. Samuś, with a staff of six each. The Chairs of East European History and Polish Contemporary History employ four researchers each, while the Chairs of Middle Eastern Studies and the History of Historiography employ two persons each. All told, the listed structures include 24 persons, not counting the Ph. D. postgraduate students. The chronological location of the research themes pursued by the Łódź scientific milieu additionally confirms the earlier formulated remark about the dual meaning of the category of „most recent history”. The interests of the Łódź — based historians specialising in this branch of history — in the case of Polish and world history — span from the beginning of the twentieth century to the turn of the 1980s, with a decisive predominance of topics within a range enclosed by the years 1914 (or even 1900) and 1939.

The Chair of Polish Most Recent History concentrates its investigations on the inter-war period, with special attention paid to two themes: socioeconomic life in 1918–1939 (Kazimierz Badziak, Małgorzata Łapa) and the political elites and history of political movements in the Second Republic (Maria Nartonowicz–Kot, Jacek Pietrzak, P. Samuś, Przemysław Waingertner). The interests of the Chair staff also encompass select aspects of Polish foreign policy during the 1930s. Finally, it seems worth mentioning that some of the staff members participate in preparing a publication initialled by the „Karta” Centre – *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989* (The Opposition in People’s Republic of Poland. Biographical Dictionary 1956–1989).

The interests of the Chair of Polish Contemporary History disclose two distinct currents, one of them being the military history of the Second Republic and the early years of People’s Poland, the domain of Witold Jarno and W. Kozłowski. The latter researcher also studies military biographies of the twentieth century, and is the author of numerous publications, mainly about Polish Army generals. A successive trend is the post–1945 history of Poland, with particular emphasis on the nationalities policy (Leszek Olejnik), the history of the security apparatus, and the policy of the communist authorities towards young people (Krzysztof Lesiakowski). Representatives of the Chair also explore the post–World War II political history of Łódź by taking part in work on the above mentioned *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989*.

A characteristic feature of the Chair of East European History is the expanse of its chronological and problem horizons. The staff of this institution carries out research concerning four basic areas: the origin and development of the party system in Russia (Edward Wiśniewski), the history of East and South–Eastern European states in 1917–1939 (W. Materski), the fate of Polish citizens in the East 1939–1956 (Albin Głowacki), and the threat to international peace after the second world war (Paweł Chmielewski).

A similarly wide spectre of interests, typical for the Chair of Most Recent World History, oscillates around two issues. The first is an extensively understood history of international relations in the nineteenth and twentieth century, with special stress on the European security

policy and studies on British, Polish and Czechoslovak diplomacy (A. M. Brzeziński, Dariusz Jeziorny, Sławomir M. Nowinowski, Artur Rosiak, Radosław Żurawski vel Grajewski). The second crucial topic is the history of international intellectual relations during the last century (A. M. Brzeziński, Katarzyna Jedynakiewicz).

An exceptional place in the structure of the History Institute is held by the Chair of Middle Eastern Studies, whose investigations encompass two fields: the history of sociopolitical thought in Arabian countries, whose chronology exceeds even the widest comprehended framework of most recent history (H. S. Jamsheer), and the place of the Middle East in international relations (H. A. Jamsheer, Radosław Bania).

Finally, mention is due to the studies conducted in the Chair of the History of Historiography, specialising primarily in twentieth-century historical reflections — Polish and world (Jolanta Kolbuszewska, R. Stobiecki).

A brief survey of the interests of the Łódź-based historians dealing with most recent history proves that their investigations remain extensive both as regards chronology and subject matter. The researchers embark upon topics not only within the range of classical political history, but also the history of political thought, socioeconomic history, the history of culture, military history, and the history of historiography. A characteristic trademark of the Łódź centre after 1989 is the study of biographies. The heretofore published works have been capable of presenting a unique equilibrium (apparently desirable) between regional history, the history of Poland, and world history. The only failing of the historians associated with Łódź University is the small number of synthetic works on a select country, period or speciality.

I hope that the articles, reviews and information concerning the Łódź historians and presented in this special issue of „Dzieje Najnowsze”, will meet with the readers' kind approval.